Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

9. oktober 2014*

»Præjudiciel forelæggelse — den præjudicielle hasteprocedure — retligt samarbejde i civile sager — anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar — forordning (EF) nr. 2201/2003 — ulovlig tilbageholdelse — barnets sædvanlige opholdssted«

I sag C-376/14 PPU,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Supreme Court (Irland) ved afgørelse af 31. juli 2014, indgået til Domstolen den 7. august 2014, i sagen:

C

mod

M,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Ilešič, og dommerne A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (refererende dommer) og C.G. Fernlund,

generaladvokat: M. Szpunar

justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den forelæggende rets anmodning af 31. juli 2014, indgået til Domstolen den 7. august 2014, om at undergive sagen hasteproceduren i henhold til artikel 107 i Domstolens procesreglement,

idet Tredje Afdeling ved afgørelse af 14. august 2014 har besluttet at efterkomme denne anmodning,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 22. september 2014,

efter at der er afgivet indlæg af:

— C ved solicitor C. Walsh, R. Costello, BL, og D. Browne, SC

— M ved C. Fitzgerald, SC, og K. Kelly, BL

— den franske regering ved F. Gloaguen og F.-X. Bréchot, som befuldmægtigede

* Processprog: engelsk.

— Europa-Kommissionen ved L. Flynn og M. Wilderspin, som befuldmægtigede,

og efter at have hørt generaladvokaten,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (EUT L 338, s. 1, herefter »forordningen«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem C og M vedrørende tilbagegivelse af deres mindreårige barn, som opholder sig i Irland med sin mor.

Retsforskrifter

Haagerkonventionen af 1980

3 Artikel 1 i Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale barnebortførelser (*United Nations Treaty Series*, bind 1343, nr. 22514, herefter »Haagerkonventionen af 1980«) bestemmer:

»Formålet med denne konvention er, at:

a) sikre en umiddelbar tilbagegivelse af børn, som er ulovligt bortført til eller tilbageholdt i en kontraherende stat

[...]«

4 Konventionens artikel 3 bestemmer:

»Bortførelse eller tilbageholdelse af et barn skal anses for ulovlig, hvis:

a) den strider mod de rettigheder, som tilkommer en person, en institution eller en anden myndighed som forældremyndighedsindehaver, enten i fællesskab eller alene, ifølge loven i den stat, hvor barnet havde bopæl umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen; og

b) disse rettigheder faktisk blev udøvet, enten i fællesskab eller alene, da bortførelsen eller tilbageholdelsen fandt sted, eller ville være blevet udøvet, hvis ikke bortførelsen eller tilbageholdelsen var sket.

Forældremyndigheden som nævnt i denne artikels litra a) kan i første række støttes på loven eller på en retlig eller administrativ afgørelse, men også på aftale, som har retlig gyldighed ifølge loven i den pågældende stat.«

5 Konventionens artikel 12 bestemmer:

»Hvis et barn er blevet ulovligt bortført eller tilbageholdt som angivet i artikel 3, og hvis der, da sagen blev indledt ved den judicielle eller administrative myndighed i den kontraherende stat, hvor barnet befinder sig, er gået mindre end eet år fra den dag, da den ulovlige bortførelse eller tilbageholdelse fandt sted, skal den pågældende myndighed bestemme, at barnet straks skal gives tilbage.

[...]«

6 Artikel 19 i Haagerkonventionen af 1980 har følgende ordlyd:

»En afgørelse om tilbagegivelse af barnet i medfør af denne konvention skal ikke anses for en realitetsafgørelse om noget forældremyndighedsspørgsmål.«

EU-retten

7 Følgende fremgår af 12. betragtning til forordningen:

»De kompetenceregler, der fastsættes i denne forordning for sager vedrørende forældreansvar, er udformet under hensyntagen til barnets bedste og bygger navnlig på kriteriet om nærhed. […]«

8 Forordningens artikel 2 har følgende ordlyd:

»I denne forordning forstås ved:

[...]

7) »[F]orældreansvar«: alle de rettigheder og pligter vedrørende barnets person eller formue, som er tilkendt en fysisk eller juridisk person ved en retsafgørelse, eller som en sådan person har som følge af loven eller en gyldig aftale. Betegnelsen omfatter navnlig forældremyndighed og samværsret.

8) »[I]ndehaver af forældreansvar«: enhver person, der har forældreansvar over for et barn.

9) »[F]orældremyndighed«: navnlig rettigheder og pligter vedrørende omsorgen for et barns person og særlig retten til at bestemme, hvor barnet skal bo.

[...]

11) »ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn«: et barns fjernelse eller tilbageholdelse:

a) når denne strider mod en forældremyndighed, som er tilkendt ved en retsafgørelse, eller som består som følge af loven eller en aftale, der er gyldig i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen

og

b) for så vidt denne forældremyndighed faktisk blev udøvet, i fællesskab eller alene, da fjernelsen eller tilbageholdelsen fandt sted, eller ville være blevet udøvet, hvis ikke fjernelsen eller tilbageholdelsen var sket. Forældremyndigheden anses for at blive udøvet i fællesskab, når en

af indehaverne af forældreansvar ikke i henhold til en retsafgørelse eller som følge af loven kan bestemme, hvor barnet skal bo, uden samtykke fra en anden indehaver af forældreansvar.«

9 Forordningens kapitel II omhandler kompetenceregler og indeholder kompetencereglerne på området for skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab i artikel 3-7 i afdeling 1, kompetencereglerne på området for forældreansvar i artikel 8-15 i afdeling 2 og fælles bestemmelser i artikel 16-20 i afdeling 3.

10 Forordningens artikel 8 med overskriften »Generel kompetence« bestemmer:

»1. Kompetencen til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende forældreansvar over for et barn ligger hos retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges.

2. Stk. 1 finder anvendelse med forbehold af artikel 9, 10 og 12.«

11 Forordningens artikel 9 med overskriften »Fortsat kompetence på barnets tidligere sædvanlige opholdssted« fastsætter følgende i stk. 1:

»Når et barn lovligt flytter fra én medlemsstat til en anden og får nyt sædvanligt opholdssted dér, bevarer retterne i den medlemsstat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, uanset artikel 8, i et tidsrum af tre måneder efter flytningen kompetencen til at ændre en retsafgørelse om samværsret, der er truffet i den pågældende medlemsstat, inden barnet flyttede, såfremt den person, der blev tilkendt samværsret ved den pågældende retsafgørelse, fortsat har sit sædvanlige opholdssted i den medlemsstat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted.«

12 Forordningens artikel 10 med overskriften »Kompetence i sager om barnebortførelse« bestemmer, at i tilfælde af ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn bevarer retterne i den medlemsstat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før den ulovlige fjernelse eller tilbageholdelse, deres kompetence, medmindre visse betingelser, der er fastsat i bestemmelsen, er opfyldt.

13 Forordningens artikel 11 med overskriften »Tilbagegivelse af barnet« bestemmer i stk. 1:

»Når en forældremyndighedsindehavende person, institution eller anden myndighed anmoder de kompetente myndigheder i en medlemsstat om at træffe afgørelse på grundlag af Haagerkonventionen [af 1980] med henblik på at opnå tilbagegivelse af et barn, som ulovligt er blevet fjernet til eller ulovligt tilbageholdes i en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før den ulovlige fjernelse eller tilbageholdelse, finder stk. 2-8 anvendelse.«

14 Forordningens artikel 12 med overskriften »Aftale om værneting« har følgende ordlyd:

»1. Den ret i en medlemsstat, der i medfør af artikel 3 udøver sin kompetence til at træffe afgørelse om en begæring om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab, har kompetence i ethvert spørgsmål vedrørende forældreansvar, der har tilknytning til den pågældende begæring:

a) hvis mindst én af ægtefællerne har forældreansvar over for barnet,

og

b) hvis denne rets kompetence på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, udtrykkeligt eller på anden utvetydig måde er accepteret af ægtefællerne og af indehaverne af forældreansvar og er til barnets bedste.

2. Kompetencen i medfør af stk. 1 ophører, så snart

a) der er truffet endelig afgørelse om imødekommelse eller afvisning af begæringen om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskabet, eller

b) der, såfremt der stadig verserer en sag om forældreansvar på det i litra a) nævnte tidspunkt, er truffet endelig afgørelse i denne sag, eller

c) de i litra a) og b) nævnte sager er afsluttet af anden grund.

3. Retterne i en medlemsstat har ligeledes kompetence i spørgsmål vedrørende forældreansvar over for et barn i forbindelse med andre retssager end dem, der er omhandlet i stk. 1:

a) hvis barnet har en væsentlig tilknytning til den pågældende medlemsstat, bl.a. i kraft af, at en af indehaverne af forældreansvar har sit sædvanlige opholdssted i medlemsstaten, eller at barnet er statsborger i medlemsstaten,

og

b) hvis denne kompetence på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, udtrykkeligt eller på anden utvetydig måde er accepteret af alle parter i sagen, og denne kompetence er til barnets bedste.

[...]«

15 Forordningens artikel 19 med overskriften »Litispendens og indbyrdes sammenhængende krav« bestemmer:

»1. Såfremt der anlægges sag vedrørende skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab mellem de samme parter ved retter i forskellige medlemsstater, udsætter enhver anden ret end den, ved hvilken der først er anlagt sag, på embeds vegne sagen, indtil denne rets kompetence er fastslået.

2. Såfremt der anlægges sag vedrørende forældreansvar over for et barn, som har samme genstand og hviler på samme grundlag, ved retter i forskellige medlemsstater, udsætter enhver anden ret end den, ved hvilken der først er anlagt sag, på embeds vegne sagen, indtil denne rets kompetence er fastslået.

[...]«

16 Forordningens kapitel III indeholder reglerne vedrørende andre medlemsstaters anerkendelse af retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, samt om fuldbyrdelse af disse retsafgørelser. I kapitlets afdeling 1 vedrørende anerkendelse er indeholdt forordningens artikel 24 med overskriften »Forbud mod prøvelse af kompetencen for retten i domsstaten«, som bestemmer:

»Kompetencen for retten i domsstaten kan ikke efterprøves. Den i artikel 22, litra a), og artikel 23, litra a), omhandlede efterprøvelse vedrørende grundlæggende retsprincipper kan ikke foretages i forhold til kompetencereglerne i artikel 3-14.«

17 Forordningens artikel 28, der er indeholdt i kapitel III, afdeling 2, vedrørende anmodninger om, at en retsafgørelse erklæres for eksigibel, bestemmer følgende i stk. 1:

»En i en medlemsstat truffet retsafgørelse om forældreansvar over for et barn, som er eksigibel i den pågældende medlemsstat, og som er blevet forkyndt, kan fuldbyrdes i en anden medlemsstat, når den på anmodning af en berettiget part er blevet erklæret for eksigibel i denne medlemsstat.«

Irsk ret

18 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991 (lov af 1991 om barnebortførelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser om forældremyndighed) i den affattelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen, gennemfører Haagerkonventionen af 1980 i Irland. Denne lov blev ændret ved European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005 (bekendtgørelse af 2005 (EF-bekendtgørelse om retsafgørelser i ægteskabssager og sager vedrørende forældreansvar)) med henblik på at tage forordningen i betragtning i forbindelse med sager, der henhører under Haagerkonventionen af 1980 og vedrører medlemsstater.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

19 C, der er fransk statsborger, og M, der er britisk statsborger, blev gift i Frankrig den 24. maj 2008. Under deres ægteskab blev deres barn født den 14. juli 2008, også i Frankrig. Da forholdet mellem forældrene hurtigt blev forværret, indgav M skilsmissebegæring den 17. november 2008. Der blev derpå af faderen og moderen indledt en række sager vedrørende barnet både før og efter skilsmissedommen og det tidspunkt, hvor faderen anlagde sag ved High Court (Irland) med påstand om barnets tilbagegivelse til Frankrig. Alene skilsmissedommen samt de efterfølgende faktiske omstændigheder og retlige procedurer er relevante med henblik på besvarelsen af de spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet.

Skilsmissedommen og de efterfølgende faktiske omstændigheder og retlige procedurer

20 Ægtefællerne blev skilt med delt skyld ved dom af 2. april 2012 afsagt af tribunal de grande instance d'Angoulême (herefter »dommen af 2. april 2012«). Dommen fastsatte, at skilsmissen havde virkning mellem ægtefællerne fra den 7. april 2009, at forældrene skulle have fælles forældremyndighed over barnet, og at barnets sædvanlige opholdssted var hos moderen fra den 7. juli 2012, ligesom den regulerede faderens samværsret, såfremt parterne skulle blive uenige, idet der blev fastsat forskellige bestemmelser, alt efter om moderen skulle bosætte sig i Frankrig eller forlade det franske område for at bo i Irland. Det er anført i dommen, at moderen må »bosætte sig i Irland«, og i domskonklusionen er anført, at dommen er »foreløbigt retlig eksigibel for så vidt angår bestemmelserne vedrørende barnet«.

21 Den 23. april 2012 appellerede C denne dom, idet appellen var begrænset til foranstaltningerne vedrørende barnet og den omstændighed, at C var blevet dømt til at betale M en vis forskudsbetaling med hensyn til hendes del af fællesboet. Den 5. juli 2012 afslog førstepræsidenten for cour d'appel de Bordeaux (Frankrig) C's anmodning om at give den foreløbige eksigibilitet af dommen opsættende virkning.

22 Den 12. juli 2012 rejste M med barnet til Irland, hvor de to nu bor. Ifølge forelæggelsesafgørelsen har M ikke efterlevet bestemmelserne i dommen af 2. april 2012 vedrørende faderens ret til samvær.

23 Ved dom af 5. marts 2013 ophævede cour d'appel de Bordeaux dommen af 2. april 2012 for så vidt angår bestemmelserne vedrørende barnets opholdssted, ret til samvær samt forskudsbetalingen med hensyn til fællesboet. Cour d'appel de Bordeaux fastslog, at barnet skulle have opholdssted hjemme hos faderen, og fastsatte ret til samvær for moderen.

24 Den 31. marts 2013 anlagde C, der bl.a. påberåbte sig den omstændighed, at M nægter at lade ham se barnet, sag ved familieafdelingen ved tribunal de grande instance de Niort (Frankrig) med påstand om overførsel af forældremyndigheden til ham alene, om, at det under anvendelse af tvangsbøder blev fastslået, at barnet skulle tilbagegives til sit hjem, og om, at barnet ikke måtte fjernes fra Frankrig. Ved dom af 10. juli 2013 gav afdelingen for familieret ved tribunal de grande instance de Niort C medhold.

25 Den 18. december 2013 indgav C i medfør af forordningens artikel 28 en anmodning til High Court om fuldbyrdelse af dommen afsagt af cour d'appel de Bordeaux den 5. marts 2013. Denne anmodning blev imødekommet, men M, som den 7. januar 2014 med henblik på prøvelse af denne dom iværksatte kassationsanke, der nu verserer for cour de cassation (Frankrig), anmodede den 9. maj 2014 High Court om at udsætte fuldbyrdelsessagen.

High Courts dom og forelæggelsesafgørelsen

26 Den 29. maj 2013 anlagde C sag ved High Court med påstand om, at det i medfør af artikel 12 i Haagerkonventionen af 1980, forordningens artikel 10 og 11 samt Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991 blev fastslået, at barnet skulle tilbagegives til Frankrig, og at moderen ulovligt har tilbageholdt barnet i Irland.

27 Ved dom af 13. august 2013 gav High Court ikke C medhold, bl.a. med den begrundelse, at barnets fjernelse til Irland var lovlig, eftersom den skete på grundlag af en dom afsagt af en fransk ret, hvorved der blev givet tilladelse til denne fjernelse, at anmodningen om opsættende virkning af den foreløbige eksigibilitet af dommen af 2. april 2012 blev afslået, at denne dom var endelig, eftersom den hverken var en kendelse om foreløbige forholdsregler eller en midlertidig eller foreløbig afgørelse, og at dommen hverken var blevet ændret eller ophævet under en appelsag inden for den frist på tre måneder, der er omhandlet i forordningens artikel 9. High Court fastslog som følge heraf, at barnets sædvanlige opholdssted ikke var blevet gjort betinget som følge af den omstændighed, at C havde appelleret dommen, og at afgørelsen af den tvist, som var indbragt for High Court, i det væsentlige afhang af en bedømmelse af de faktiske omstændigheder, idet intet i begrebet »sædvanligt opholdssted« er til hinder for, at dette opholdssted ændres, og idet forordningen desuden omfatter en situation, hvor en sådan ændring optræder, inden kompetencen overføres. Henset til disse faktiske omstændigheder fastslog High Court, at barnet i det foreliggende tilfælde har haft sit sædvanlige opholdssted i Irland, siden dets mor tog det med til denne medlemsstat med henblik på at bosætte sig dér.

28 C har den 10. oktober 2013 iværksat appel af denne dom og har herved bl.a. gjort gældende, at den omstændighed, at barnets fjernelse til Irland var lovlig, ikke betyder, at dets sædvanlige opholdssted har ændret sig, at dommen af 2. april 2012 var foreløbigt eksigibel og dermed midlertidig, idet appellen iværksat til prøvelse heraf stadig verserede, at moderen ikke havde tilkendegivet over for de franske retter, at hun havde til hensigt at udøve forældremyndigheden i Irland, at hun aldrig har bestridt de franske retters kompetence eller gjort gældende, at barnets sædvanlige opholdssted var ændret, at disse retters klare intention er at bevare kompetencen vedrørende forældremyndigheden, at de irske retter er bundet af afgørelserne truffet af de franske retter, ved hvilke sagen først er anlagt, og som fortsat er kompetente for så vidt angår forældremyndigheden, og endelig at High Court har foretaget en urigtig fortolkning af forordningens artikel 9.

29 M har som svar herpå gjort gældende, at barnets sædvanlige opholdssted skal bedømmes ud fra de faktiske omstændigheder, og at det sædvanlige opholdssted i det foreliggende tilfælde er ændret efter fjernelsen til Irland i overensstemmelse med dommen af 2. april 2012, som gav hende mulighed for selv at bestemme barnets opholdssted, således at der ikke er sket tilsidesættelse af forældremyndighedsrettigheder. Hverken arten af denne dom eller den omstændighed, at der blev

iværksat appel heraf, er ifølge M til hinder for en faktisk ændring af opholdsstedet. For så vidt angår begrebet sædvanligt opholdssted har M herved henvist til Domstolens domme A (C-523/07, EU:C:2009:225) og Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).

30 Den forelæggende ret har anført, at tvisten i hovedsagen rejser spørgsmål vedrørende fortolkningen af forordningens artikel 2, 12, 19 og 24. Den har anført, at de franske retter er de retter, ved hvilke sagen først er anlagt som omhandlet i forordningen, at deres kompetence er blevet utvetydigt accepteret af begge forældre, da sagen blev anlagt, og at de bekræfter fortsat at have kompetence for så vidt angår forældreansvaret på trods af, at barnet befinder sig i Irland. Såfremt dette er tilfældet, har moderen ifølge den forelæggende ret tilbageholdt barnet ulovligt siden den første tilsidesættelse af samværsretten som fastsat i dommen af 2. april 2012. Den forelæggende ret har derfor rejst spørgsmålet om, hvorvidt denne kompetence er ophørt i henhold til bestemmelserne i forordningens artikel 12, stk. 2, litra b), eller artikel 12, stk. 3, litra a) og b). Ifølge den forelæggende ret finder forordningens artikel 19 anvendelse.

31 Under henvisning til domme A (EU:C:2009:225) og Mercredi (EU:C:2010:829) har den forelæggende ret ligeledes anført, at begrebet sædvanligt opholdssted, som ikke er defineret i forordningen, altid er et faktisk spørgsmål, hvorved der bl.a. skal tages hensyn til vilkårene og baggrunden for opholdet på en medlemsstats område. Det skal således fastlægges, om de franske retter fortsat har kompetence, eller om moderen i forhold til EU-retten havde tilladelse til at etablere deres sædvanlige opholdssted i Irland.

32 På denne baggrund har Supreme Court besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Udelukker den omstændighed, at der tidligere er ført retlige procedurer i Frankrig vedrørende forældremyndighed over barnet, under omstændigheder som de i denne sag foreliggende, at barnet kan etablere et sædvanligt opholdssted i Irland?

2) Har enten faderen eller de franske retter fortsat henholdsvis forældremyndigheden over barnet og kompetencen til at træffe afgørelse herom, således at tilbageholdelsen af barnet i Irland er ulovlig?

3) Må de irske retter vurdere spørgsmålet om barnets sædvanlige opholdssted under omstændigheder, hvor barnet har opholdt sig i Irland siden juli 2012, på hvilket tidspunkt dets fjernelse til Irland ikke var i strid med fransk lovgivning?«

Om hasteproceduren

33 Supreme Court har anmodet om, at anmodningen om præjudiciel afgørelse undergives hasteproceduren, der er fastsat i artikel 107 i Domstolens procesreglement, med den begrundelse, at det fremgår af 17. betragtning til forordningen, at i tilfælde af ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn bør tilbagegivelsen af barnet bringes i stand uden opsættelse.

34 I denne forbindelse bemærkes for det første, at anmodningen om præjudiciel afgørelse omhandler fortolkning af forordningen, som navnlig er blevet vedtaget på grundlag af artikel 61, litra c), EF, nu artikel 67 TEUF, der er indeholdt i afsnit V i EUF-traktatens tredje del og vedrører et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, således at nævnte anmodning er omfattet af anvendelsesområdet for den præjudicielle hasteprocedure, som er defineret i procesreglementets artikel 107.

35 For det andet fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at selv om dommen af 2. april 2012 tilkendte begge forældre forældremyndigheden over barnet og tildelte faderen ret til samvær, og dommen afsagt af cour d'appel de Bordeaux den 5. marts 2013, hvorved nævnte dom blev delvist ophævet, fastslog, at barnets opholdssted skulle være hos faderen, har faderen været frarøvet regelmæssig kontakt med sit

barn, der nu er seks år gammelt, siden barnets fjernelse til Irland den 12. juli 2012. Da anmodningen om præjudiciel afgørelse er indgivet i forbindelse med en sag, der er anlagt af faderen og omhandler en påstand om barnets tilbagegivelse til Frankrig, og da besvarelsen af de stillede spørgsmål er afgørende for afgørelsen af tvisten, vil en sen afgørelse kunne skade genopbygningen af forholdet mellem barnet og faderen samt barnets integration i sine nye familiemæssige og sociale omgivelser i tilfælde af en tilbagegivelse til Frankrig.

36 På denne baggrund har Domstolens Tredje Afdeling efter forslag fra den refererende dommer og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at efterkomme den forelæggende rets anmodning om, at den præjudicielle forelæggelse undergives hasteproceduren.

Om de præjudicielle spørgsmål

Om de relevante bestemmelser i forordningen

37 For det første bemærkes, at der i tvisten i hovedsagen ikke foreligger en kompetencekonflikt eller risiko herfor mellem de franske og de irske retter, således at forordningens artikel 12 og 19, som den forelæggende ret har henvist til, ikke er relevante for afgørelsen af tvisten.

38 Det er således indledningsvis ubestridt, at barnet havde sit sædvanlige opholdssted i Frankrig på det tidspunkt, hvor der blev anlagt sag ved tribunal de grande instance d'Angoulême og cour d'appel de Bordeaux, således at disse retter i medfør af forordningens artikel 8 havde kompetence til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende forældreansvar.

39 Det bemærkes dernæst, at der for High Court den 29. maj 2013 blev indbragt en sag med påstand om barnets tilbagegivelse til Frankrig i medfør af artikel 12 i Haagerkonventionen af 1980, forordningens artikel 10 og 11 samt Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991.

40 Et sådant søgsmål, der har til formål, at et barn, som er blevet fjernet til eller ulovligt tilbageholdes i en anden medlemsstat, tilbagegives til domsstaten, vedrører ikke realiteten i forbindelse med forældreansvar og har dermed ikke samme genstand og hviler ikke på samme grundlag som et søgsmål, der er anlagt med henblik på, at der træffes afgørelse herom (jf. dom Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, præmis 68). Ifølge artikel 19 i Haagerkonventionen af 1980 skal en afgørelse om tilbagegivelse i medfør af denne konvention ikke anses for en realitetsafgørelse om noget forældremyndighedsspørgsmål. Der kan således ikke foreligge litispendens mellem sådanne søgsmål.

41 Hertil skal tilføjes, at forordningens artikel 10 heller ikke finder anvendelse i hovedsagen, idet denne sag ikke vedrører realiteten i forbindelse med forældreansvaret.

42 For det andet bemærkes, at hverken bestemmelserne i forordningens artikel 9, som High Court har henvist til i sin dom af 13. august 2013, og som for så vidt angår samværsret omhandler den fortsatte kompetence i en vis periode for retterne i den medlemsstat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, eller bestemmelserne i forordningens artikel 24, som den forelæggende ret har henvist til, og som henhører under forordningens kapitel III, afdeling I, om anerkendelse af retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, er relevante for afgørelsen af tvisten i hovedsagen. Som det fremgår af ovennævnte konstateringer, rejser tvisten i hovedsagen nemlig hverken et spørgsmål om, hvilken ret der har kompetence til at træffe afgørelse om samværsret, eller et spørgsmål om anerkendelse i Irland af en afgørelse truffet af en fransk ret.

43 For det tredje bemærkes, at forordningens artikel 2, nr. 11), som definerer begrebet »ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn«, og forordningens artikel 11, som supplerer bestemmelserne i Haagerkonventionen af 1980, og som finder anvendelse i et tilfælde som i hovedsagen, hvor der på

grundlag af denne konvention er indbragt en sag for en ret i Den Europæiske Union med påstand om tilbagegivelse til en medlemsstat af et barn, som ulovligt er blevet fjernet til eller ulovligt tilbageholdes i en anden medlemsstat, derimod er relevante.

Om det første og det tredje spørgsmål

44 Indledningsvis bemærkes, at i hovedsagen er barnet lovligt blevet fjernet fra Frankrig til Irland som følge af dommen af 2. april 2012, som fastsatte, at barnets sædvanlige opholdssted skulle være hos moderen, og tillod hende at »bosætte sig i Irland«. Som den franske regering har anført som svar på et uddybende spørgsmål stillet af Domstolen samt under retsmødet, var denne dom ikke endelig, eftersom den kunne appelleres, men dens bestemmelser vedrørende barnet var foreløbigt eksigible. Denne dom, som blev appelleret inden barnets fjernelse, blev ophævet næsten otte måneder efter barnets fjernelse til Irland ved dommen afsagt af cour d'appel de Bordeaux den 5. marts 2013, hvorved barnets opholdssted blev fastsat til at være hos faderen, der bor i Frankrig. Denne dom, til prøvelse af hvilken moderen har iværksat kassationsanke, er ifølge den franske regerings oplysninger eksigibel og endelig, idet kassationsanke ikke har opsættende virkning i henhold til fransk ret.

45 Henset til betragtningerne i denne doms præmis 37-43 skal det derfor antages, at den forelæggende ret med det første og det tredje spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om forordningens artikel 2, nr. 11), og artikel 11 skal fortolkes således, at en ret i en medlemsstat, hvortil et barn er blevet fjernet, for hvilken der er indbragt en anmodning om barnets tilbagegivelse, i et tilfælde, hvor fjernelsen af barnet har fundet sted i overensstemmelse med en foreløbigt eksigibel retsafgørelse, som efterfølgende er blevet ophævet ved en retsafgørelse, som fastsætter barnets opholdssted hos den forælder, der bor i domsstaten, skal efterprøve, om barnet stadig havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten inden den påståede ulovlige tilbageholdelse, idet den herved skal foretage en vurdering af samtlige særlige omstændigheder i den foreliggende sag.

46 I denne henseende bemærkes, at ifølge definitionen af ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn i forordningens artikel 2, nr. 11), der stort set svarer til definitionen i artikel 3 i Haagerkonventionen af 1980, anses en fjernelse eller tilbageholdelse for ulovlig i henhold til forordningen, når denne strider mod en forældremyndighed, som er tilkendt ved en retsafgørelse, eller som består som følge af loven eller en aftale, der er gyldig i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen.

47 Det følger af denne definition, at eksistensen af en ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse som omhandlet i forordningens artikel 2, nr. 11), forudsætter, at barnet havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten umiddelbart inden fjernelsen eller tilbageholdelsen af barnet, og at der er sket en tilsidesættelse af en forældremyndighed, som er tilkendt i medfør af denne medlemsstats ret.

48 Hvad angår forordningens artikel 11, stk. 1, fastsætter den, at artikel 11, stk. 2-8, finder anvendelse, når en forældremyndighedsindehaver anmoder de kompetente myndigheder i en medlemsstat om at træffe afgørelse på grundlag af Haagerkonventionen af 1980 med henblik på at opnå tilbagegivelse af et barn, som ulovligt er blevet fjernet til eller ulovligt tilbageholdes i »en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før den ulovlige fjernelse eller tilbageholdelse«. Heraf kan udledes, at dette ikke er tilfældet, hvis barnet ikke havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten umiddelbart før dets fjernelse eller tilbageholdelse.

49 Det fremgår følgelig af såvel forordningens artikel 2, nr. 11), som artikel 11, stk. 1, at sidstnævnte bestemmelse kun finder anvendelse med henblik på at imødekomme anmodningen om tilbagegivelse, såfremt barnet umiddelbart før den påståede ulovlige tilbageholdelse havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten.

50 Hvad angår begrebet »sædvanligt opholdssted« har Domstolen i forbindelse med en fortolkning af forordningens artikel 8 i dom A (EU:C:2009:225) og forordningens artikel 8 og 10 i dom Mercredi (EU:C:2010:829) allerede fastslået, at dette begreb ikke er defineret i forordningen, og at betydningen og rækkevidden heraf navnlig skal fastlægges under hensyntagen til det formål, som fremgår af 12. betragtning til forordningen, hvorefter de kompetenceregler, som fastsættes i forordningen, er udformet under hensyntagen til barnets bedste og navnlig bygger på kriteriet om nærhed (domme A, EU:C:2009:225, præmis 31 og 35, og Mercredi, EU:C:2010:829, præmis 44 og 46).

51 I disse domme har Domstolen desuden udtalt, at barnets sædvanlige opholdssted skal fastslås af den nationale ret ud fra en helhedsvurdering af de særlige faktiske omstændigheder i den konkrete sag (domme A, EU:C:2009:225, præmis 37 og 44, og Mercredi, EU:C:2010:829, præmis 47 og 56). Domstolen har i denne henseende fastslået, at der foruden barnets fysiske tilstedeværelse i en medlemsstat skal lægges vægt på andre faktorer, som kan påvise, at denne tilstedeværelse på ingen måde er af midlertidig eller tilfældig karakter, og at barnets opholdssted svarer til det sted, som afspejler en vis familiemæssig og social tilknytning for barnet (domme A, EU:C:2009:225, præmis 38 og 44, og Mercredi, EU:C:2010:829, præmis 47, 49 og 56).

52 Domstolen har fastslået, at der med henblik herpå bl.a. skal tages hensyn til opholdets varighed, regelmæssighed, vilkårene og baggrunden for opholdet på en medlemsstats område og for familiens flytning hertil, til barnets statsborgerskab, stedet og vilkårene for barnets skolegang, dets sprogkundskaber og barnets familiemæssige og sociale relationer i nævnte stat (domme A, EU:C:2009:225, præmis 39 og 44, og Mercredi, EU:C:2010:829, præmis 48, 49 og 56). Domstolen har endvidere fastslået, at det kan pege i retning af en flytning af barnets sædvanlige opholdssted, hvis forældrene eller en af forældrene har til hensigt at tage fast bopæl i en anden medlemsstat sammen med barnet, idet denne hensigt kan fremgå af visse ydre omstændigheder, f.eks. at forælderen køber eller lejer en bolig i denne medlemsstat (domme A, EU:C:2009:225, præmis 40 og 44, og Mercredi, EU:C:2010:829, præmis 50).

53 I Mercredi-dommens præmis 51-56 (EU:C:2010:829) har Domstolen endvidere udtalt, at et opholds varighed kun tjener som vejledning i forbindelse med vurderingen af samtlige særlige faktiske omstændigheder i den foreliggende sag, og præciseret, hvilke forhold der bl.a. skal tages i betragtning, når der er tale om et lille barn.

54 Begrebet barnets »sædvanlige opholdssted« i forordningens artikel 2, nr. 11), og artikel 11, kan ikke have et andet indhold end det, der er blevet belyst i ovennævnte domme for så vidt angår forordningens artikel 8 og 10. Det følger derfor af betragtningerne i denne doms præmis 46-53, at det påhviler retten i den medlemsstat, hvortil barnet er blevet fjernet, for hvilken der er indbragt en anmodning om tilbagegivelse på grundlag af Haagerkonventionen af 1980 og forordningens artikel 11, at efterprøve, om barnet umiddelbart inden den påståede ulovlige fjernelse eller tilbageholdelse havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten, under hensyntagen til samtlige særlige faktiske omstændigheder i den foreliggende sag og på grundlag af de vurderingskriterier, der er fastsat i disse domme.

55 Ved vurderingen af bl.a. baggrunden for barnets ophold i den medlemsstat, hvortil det er blevet fjernet, og hensigten hos den forælder, som har taget barnet med dertil, skal der under omstændigheder som de i hovedsagen foreliggende tages hensyn til den omstændighed, at den retsafgørelse, som tillod fjernelsen, var foreløbigt eksigibel og var blevet appelleret. Disse forhold taler således ikke for, at det fastslås, at barnets sædvanlige opholdssted er blevet flyttet, eftersom nævnte retsafgørelse var af foreløbig karakter, og forælderen dermed ikke på tidspunktet for fjernelsen kunne være sikker på, at opholdet i denne medlemsstat ikke var midlertidigt.

56 Henset til nødvendigheden af at sikre barnets bedste skal disse forhold i forbindelse med vurderingen af samtlige særlige faktiske omstændigheder i den foreliggende sag afvejes mod andre faktiske omstændigheder såsom dem, der er nævnt i denne doms præmis 52, som kan påvise, at barnet siden

dets fjernelse har opnået en vis familiemæssig og social tilknytning, og navnlig mod den tid, der er forløbet mellem fjernelsen og den retsafgørelse, hvorved afgørelsen truffet i første instans blev ophævet, og barnets opholdssted blev fastsat hos den forælder, der bor i domsstaten. Den tid, der er forløbet siden denne retsafgørelse, må derimod under ingen omstændigheder tages i betragtning.

57 Henset til samtlige disse betragtninger skal det første og det tredje spørgsmål besvares med, at forordningens artikel 2, nr. 11), og artikel 11 skal fortolkes således, at i et tilfælde, hvor et barn er blevet fjernet i overensstemmelse med en foreløbigt eksigibel retsafgørelse, som efterfølgende er blevet ophævet ved en retsafgørelse, som fastsætter barnets opholdssted hos den forælder, der bor i domsstaten, skal retten i den medlemsstat, hvortil barnet er blevet fjernet, for hvilken der er indbragt en anmodning om barnets tilbagegivelse, efterprøve, om barnet stadig havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten før den påståede ulovlige tilbageholdelse, idet den herved skal foretage en vurdering af samtlige særlige omstændigheder i den foreliggende sag. Inden for rammerne af denne vurdering skal der tages hensyn til den omstændighed, at den retsafgørelse, som tillod fjernelsen, var foreløbigt eksigibel og var blevet appelleret.

Om det andet spørgsmål

58 Da den franske regering og Kommissionen har gjort gældende, at det er tvivlsomt, om det andet spørgsmål kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som det vedrører fortolkningen af Haagerkonventionen af 1980, bemærkes – som generaladvokaten har anført i punkt 54-57 i sin stillingtagen – at idet visse af forordningens bestemmelser gentager eller henviser til ordlyden af denne konvention, er den ønskede fortolkning nødvendig af hensyn til en ensartet anvendelse af forordningen og af konventionen inden for Unionen og kan ikke anses for irrelevant for afgørelsen af tvisten i hovedsagen (jf. i denne retning dom McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, præmis 32-37).

59 Hvad indledningsvis angår realiteten bemærkes for det første, at den franske regering under retsmødet har anført, at en domstol ikke kan være forældremyndighedsindehaver i henhold til fransk ret.

60 For så vidt som den forelæggende ret synes at forbinde spørgsmålet om de franske retters kompetence til at træffe afgørelse om forældremyndigheden over barnet med spørgsmålet om, hvorvidt tilbageholdelsen er ulovlig, bemærkes for det andet, således som det er anført i denne doms præmis 38, at cour d'appel de Bordeaux havde kompetence i medfør af forordningens artikel 8, da den ved dom af 5. marts 2013 fastsatte barnets opholdssted hos faderen. Dette udelukker imidlertid ikke, at tilbageholdelsen af barnet kan være ulovlig i henhold til forordningen, idet en sådan ulovlighed ikke i sig selv følger af, at retterne i domsstaten har kompetence, men af, at der er sket en tilsidesættelse af en forældremyndighed, som er tilkendt i medfør af domsstatens ret, således som det er anført i denne doms præmis 47.

61 For det tredje bemærkes, at forordningens artikel 2, nr. 11), ikke under definitionen af »ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn« omfatter tilsidesættelse af en samværsret.

62 Under disse omstændigheder må det antages, at den forelæggende ret med det andet spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om forordningen skal fortolkes således, at i et tilfælde, hvor et barn er blevet fjernet i overensstemmelse med en foreløbigt eksigibel retsafgørelse, som efterfølgende er blevet ophævet ved en retsafgørelse, som fastsætter barnets opholdssted hos den forælder, der bor i domsstaten, er den manglende tilbagegivelse af barnet til denne medlemsstat efter denne efterfølgende retsafgørelse ulovlig, således at forordningens artikel 11 finder anvendelse.

63 I denne henseende er det tilstrækkeligt at bemærke, at den manglende tilbagegivelse af barnet til domsstaten, efter at der i denne medlemsstat er blevet truffet en retsafgørelse, hvorved barnets opholdssted fastsættes hos den forælder, der bor i nævnte medlemsstat, udgør en tilsidesættelse af en forældremyndighed som omhandlet i forordningen, eftersom forældremyndigheden i medfør af

forordningens artikel 2, nr. 9), omfatter retten til at bestemme, hvor barnet skal bo. Tilbageholdelsen af barnet i strid med en sådan afgørelse er derfor ulovlig i henhold til forordningen. Forordningens artikel 11 finder således anvendelse, såfremt barnet havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten umiddelbart før tilbageholdelsen.

64 Såfremt denne betingelse om opholdssted ikke anses for opfyldt, træffes afgørelsen om afslag på en anmodning om tilbagegivelse i medfør af forordningens artikel 11 med forbehold af anvendelsen af reglerne vedrørende anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, som er fastsat i forordningens kapitel III, eftersom denne afgørelse ikke skal anses for en realitetsafgørelse om forældremyndigheden, som retten i domsstaten allerede har truffet afgørelse om.

65 I hovedsagen udgør den manglende tilbagegivelse af barnet til Frankrig således i henhold til forordningen en tilsidesættelse af forældremyndigheden, der følger af cour d'appel de Bordeaux' dom af 5. marts 2013. Dette medfører, at tilbageholdelsen er ulovlig i henhold til forordningen, og at forordningens artikel 11 kan finde anvendelse med henblik på at imødekomme anmodningen om tilbagegivelse, såfremt den kompetente irske ret måtte finde, at barnet umiddelbart før denne dom havde sit sædvanlige opholdssted i Frankrig. Hvis denne ret derimod vurderer, at barnet på dette tidspunkt havde sit sædvanlige opholdssted i Irland, skal dens afgørelse om afslag på anmodningen om tilbagegivelse træffes med forbehold af anvendelsen af reglerne i forordningens kapitel III med henblik på fuldbyrdelse af nævnte dom.

66 I sidstnævnte tilfælde bemærkes, at forordningen i overensstemmelse med 21. betragtning hertil bygger på en betragtning om, at anerkendelsen og fuldbyrdelsen af retsafgørelser truffet i en medlemsstat bør være baseret på princippet om gensidig tillid, og grundene til ikke-anerkendelse bør begrænses til det nødvendige minimum (dom Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, præmis 50).

67 Den omstændighed, at barnets sædvanlige opholdssted har kunnet ændres som følge af en dom afsagt i første instans, mens appelsagen verserede, og at denne ændring i givet fald fastslås af en ret, for hvilken der er indbragt en anmodning om tilbagegivelse på grundlag af Haagerkonventionen af 1980 og forordningens artikel 11, kan ikke udgøre en omstændighed, som den forælder, der tilbageholder et barn i strid med en forældremyndighed, kan påberåbe sig med henblik på at forlænge den faktiske situation, som forælderens ulovlige adfærd har skabt, og med henblik på at modsætte sig fuldbyrdelse af en retsafgørelse, der er truffet i domsstaten vedrørende forældreansvar, som er eksigibel dér, og som er blevet forkyndt. En antagelse, hvorefter den omstændighed, at en ret, der skal træffe afgørelse om en sådan anmodning, fastslår, at en ændring af barnets sædvanlige opholdssted gør det muligt at forlænge denne faktiske situation og hindre fuldbyrdelsen af en sådan retsafgørelse, ville således udgøre en fordrejning af den ordning, der er fastsat i afdeling 2 i forordningens kapitel III, og gøre den indholdsløs.

68 I et tilfælde som det i hovedsagen foreliggende kan et søgsmål anlagt til prøvelse af en sådan retsafgørelse, der er truffet i domsstaten vedrørende forældreansvar, endvidere ikke berøre denne afgørelses fuldbyrdelse.

69 På baggrund af det ovenstående skal det andet spørgsmål besvares med, at forordningen skal fortolkes således, at i et tilfælde, hvor et barn er blevet fjernet i overensstemmelse med en foreløbigt eksigibel retsafgørelse, som efterfølgende er blevet ophævet ved en retsafgørelse, som fastsætter barnets opholdssted hos den forælder, der bor i domsstaten, er den manglende tilbagegivelse af barnet til denne medlemsstat efter denne efterfølgende retsafgørelse ulovlig, og forordningens artikel 11 finder anvendelse, såfremt barnet stadig havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten umiddelbart før tilbageholdelsen. Hvis det derimod fastslås, at barnet på dette tidspunkt ikke længere havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten, træffes afgørelsen om afslag på en anmodning om tilbagegivelse på grundlag af denne bestemmelse med forbehold af anvendelsen af reglerne vedrørende anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, som er fastsat i forordningens kapitel III.

Sagens omkostninger

70 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

1) **Artikel 2, nr. 11), og artikel 11 i Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 skal fortolkes således, at i et tilfælde, hvor et barn er blevet fjernet i overensstemmelse med en foreløbigt eksigibel retsafgørelse, som efterfølgende er blevet ophævet ved en retsafgørelse, som fastsætter barnets opholdssted hos den forælder, der bor i domsstaten, skal retten i den medlemsstat, hvortil barnet er blevet fjernet, for hvilken der er indbragt en anmodning om barnets tilbagegivelse, efterprøve, om barnet stadig havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten før den påståede ulovlige tilbageholdelse, idet den herved skal foretage en vurdering af samtlige særlige omstændigheder i den foreliggende sag. Inden for rammerne af denne vurdering skal der tages hensyn til den omstændighed, at den retsafgørelse, som tillod fjernelsen, var foreløbigt eksigibel og var blevet appelleret.**

2) **Forordning nr. 2201/2003 skal fortolkes således, at i et tilfælde, hvor et barn er blevet fjernet i overensstemmelse med en foreløbigt eksigibel retsafgørelse, som efterfølgende er blevet ophævet ved en retsafgørelse, som fastsætter barnets opholdssted hos den forælder, der bor i domsstaten, er den manglende tilbagegivelse af barnet til denne medlemsstat efter denne efterfølgende retsafgørelse ulovlig, og denne forordnings artikel 11 finder anvendelse, såfremt barnet stadig havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten umiddelbart før tilbageholdelsen. Hvis det derimod fastslås, at barnet på dette tidspunkt ikke længere havde sit sædvanlige opholdssted i domsstaten, træffes afgørelsen om afslag på en anmodning om tilbagegivelse på grundlag af denne bestemmelse med forbehold af anvendelsen af reglerne vedrørende anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, som er fastsat i samme forordnings kapitel III.**

Underskrifter